

Datum
2021-06-11

Diariernr
KST 2021/102

Ert datum
2021-03-11

Ert diariernr
S2021/02397

Socialdepartementet

**Departementspromemorian Barnets bästa när
vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7)**

Kammarrätten har, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på promemorian.

Förändringarna ska vara varaktiga och genomgripande för att vård enligt 2 § LVU ska kunna upphöra (avsnitt 9.3.1)

Kammarrätten anser att förslaget innebär en risk för att bestämmelsen i 21 § LVU framstår som ofullständig. Beslut om vårdens upphörande avser vård som beslutats med stöd av både 2 och 3 §§ LVU. Det föreslagna tillägget avser enbart hur bestämmelsen om vårdens upphörande ska tillämpas när vård beslutats med stöd av 2 § LVU. Bestämmelsen kan därför ge intrycket av att det ställs andra eller högre krav för att vården ska kunna upphöra om ett barn vårdas med stöd av 2 § jämfört med 3 § LVU. Kammarrätten har förståelse för att förslaget är en konsekvens av utredningsuppdragets begränsade omfattning, men anser att det vore lämpligt att göra en närmare analys av lagändringen utifrån det anförda.

Särskilt övervägande när ett barn har varit placerat i två år (avsnitt 10.1)

Förslaget tar sikte på barn som varit placerade i ett och samma familjehem under lång tid. Kammarrätten noterar att det saknas ett resonemang kring situationen för barn som, vanligtvis i inledningen av vård som beslutats med stöd av LVU, har behövt flytta mellan flera olika jour- eller familjehem. I vissa fall kan ett barn efter två års placering befinna sig i ett förhållandevis nytt familjehem. Det framgår inte av promemorian varför en analys i denna del inte gjorts. I sammanhanget finns det enligt kammarrättens mening även skäl att se över förutsättningarna för adoption av barn som är långvarigt placerade i

familjehem. Det kan exempelvis finnas ett intresse av att frågor om adoption, vårdnadsöverflyttning och familjehemmets inställning till en varaktig relation uppmärksammas redan i rekryteringsprocessen av familjehem.

För att uppnå syftet med att säkerställa trygghet, säkerhet och stabilitet för familjehemsplacerade barn bör man enligt kammarrättens mening överväga förutsättningarna för ersättning till särskilt förordnade vårdnadshavare i familjehem. I promemorian anges att kommunen ”får” fortsätta betala skälig ersättning till särskilt förordnade vårdnadshavare som tidigare varit familjehemsföräldrar för barnet. Kammarrätten anser att det finns ett behov av att införa en garanti för, eller i vart fall tydliggöra, att ersättning utgår även efter en vårdnadsöverflyttning. Kommunens ställningstagande kring om ersättning ska utgå bör inte tillåtas vara avgörande vid bedömningen av om vårdnaden ska flyttas över till familjehemsföräldrarna.

Socialnämnden bör ges befogenhet att besluta att vårdnadshavare och föräldrar ska lämna prov för kontroll av drogpåverkan (avsnitt 12.6)

Det är uppenbart att socialnämnderna vid beslut om drogtest kommer att ställas inför svåra frågor och överväganden, bl.a. kring kroppslig integritet. Kammarrätten anser att det saknas en genomgripande analys av såväl behovet av som förutsättningarna för att socialnämnden ska kunna fatta sådana beslut mot föräldrarna eller vårdnadshavarnas vilja. Med beaktande av det allvarliga ingrepp som beslut om drogtest innebär finns behov av tydlig och konkret vägledning för socialnämnderna. Det bör övervägas att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram riktlinjer för tillämpning av den föreslagna bestämmelsen.

I utredningen saknas det ett resonemang kring vad resultatet av ett drogtest kan medföra för konsekvenser i fråga om umgänge eller vårdens upphörande. Ska fullständig nykterhet vara en förutsättning för att umgänget ska kunna genomföras eller att vården ska upphöra? Om inte, vad krävs för att barnet kan anses ta skada av föräldrarnas eller vårdnadshavarens bristande nykterhet? Kammarrätten anser att dessa frågeställningar behöver utredas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Det saknas även en närmare förklaring av vad som avses med ”medicinska och liknande skäl”. Det är exempelvis oklart varför en sådan omständighet som att vårdnadshavare eller förälder tar receptbelagda läkemedel skulle utgöra skäl för att inte besluta om att genomföra ett drogtest. Omständigheten tycks relevant framförallt vid en bedömning av resultatet av drogtestet.

Kammarrätten noterar även att det inte finns någon analys av de ökade kostnaderna för socialnämnderna med anledning av ett eventuellt ökat antal drogtest. Det är inte heller tydligt vem som ska stå för kostnaderna för beslutade drogtest.

Överklagande av beslut att lämna prov (avsnitt 12.7)

Kammarrätten noterar att det i promemorian saknas en närmare motivering till varför rättssäkerhetsaspekterna vid beslut om drogtester har ansetts så angelägna att ett sådant beslut ska kunna överklagas särskilt. Mot bakgrund av att drogtesterna i många fall redan kommer att vara genomförda när domstolen ska göra sin prövning kan lämpligheten av förslaget ifrågasättas både principiellt och i effektivitetshänseende. Vidare saknar överklagbarheten av den föreslagna tvångsåtgärden motsvarighet i annan tvångslagstiftning som exempelvis provtagning enligt 32 a § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). För att stärka såväl förälder eller vårdnadshavares som barnets rättssäkerhet i dessa fall bör det enligt kammarrättens mening vara viktigare att säkerställa att tillsynen över dessa förfaranden fungerar på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Kammarrätten noterar att det finns hinder för socialnämnden att delegera beslut om drogtester. Då det inte får finnas några tveksamheter kring beslutanderätten för den här typen av beslut anser kammarrätten att det finns ett värde i att det tydliggörs att beslut om drogtester inte får fattas av arbetsutskott eller tjänstemän efter delegation.

Kammarrätten saknar en analys av vilka konsekvenser förslagen får för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det är viktigt att domstolarna får de ytterligare resurser som kan behövas om kostnaderna skulle öka. Kammarrätten förutsätter att dessa frågor kommer att utredas och belysas närmare i ett senare skede.

Synpunkter på lagtexten

13 c § LVU och 8 b § socialtjänstlagen (2001:453)

I *andra stycket* i de rubricerade bestämmelserna är styckehänvisningen felaktig. Hänvisningen till "andra stycket" ska ändras till "första stycket".

14 b § LVU

Kammarrätten ser behov av en språklig genomarbetning av den föreslagna bestämmelsen i 14 b § LVU. Paragrafens längd och uppbyggnad gör den svårläst.

Andra stycket behöver omformuleras. Det är missledande att ange att prövningen avser "vård enligt 21 § LVU" eftersom vård beslutas med stöd av 2 och/eller 3 §§ LVU.

I *tredje styckets första mening* bör "medicinska och liknande skäl" ändras till "medicinska eller liknande skäl", vilket är den formulering som används bl.a. gällande drogtester enligt den nu gällande bestämmelsen i 17 a § LVU.

Övriga kommentarer

Promemorian lyfter ett flertal frågor som behöver utredas närmare för att man ska kunna ta ställning till vilka konsekvenser förslagen får för såväl barnet, vårdnadshavare och socialnämnder som för svenska myndigheter och domstolar.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Peder Liljeqvist och kammarrättsrådet Hanna Kristiansson. Föredragande har varit kammarrättsfiskalen Julia Romeis.

Peder Liljeqvist

Julia Romeis

Kopia till

Övriga kammarrätter
Hovrätterna
Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm
Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DOM
Domstolsverket
Kammarrättens intranät
Tidningarnas telegrambyrå